



## **Administratieve gegevens**

provincie:	Groningen
gemeente:	Winsum
plaats:	Winsum
toponiem:	Netlaan
bevoegd gezag:	gemeente Winsum
opdrachtgever:	Mts. Wolters
RD-coördinaten:	231.908/594.001
kaartblad:	7B
OM-nummer:	4038233100
beheer documentatie	Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Winsum en E-depot
uitvoerder:	Libau
rapport:	17-55
auteur	I. van der Velde MA
autorisatie	N. van der Mei
telefoon:	050-3126545
e-mail:	archeologie@libau.nl
voorblad:	Topografische kaart uit 1962

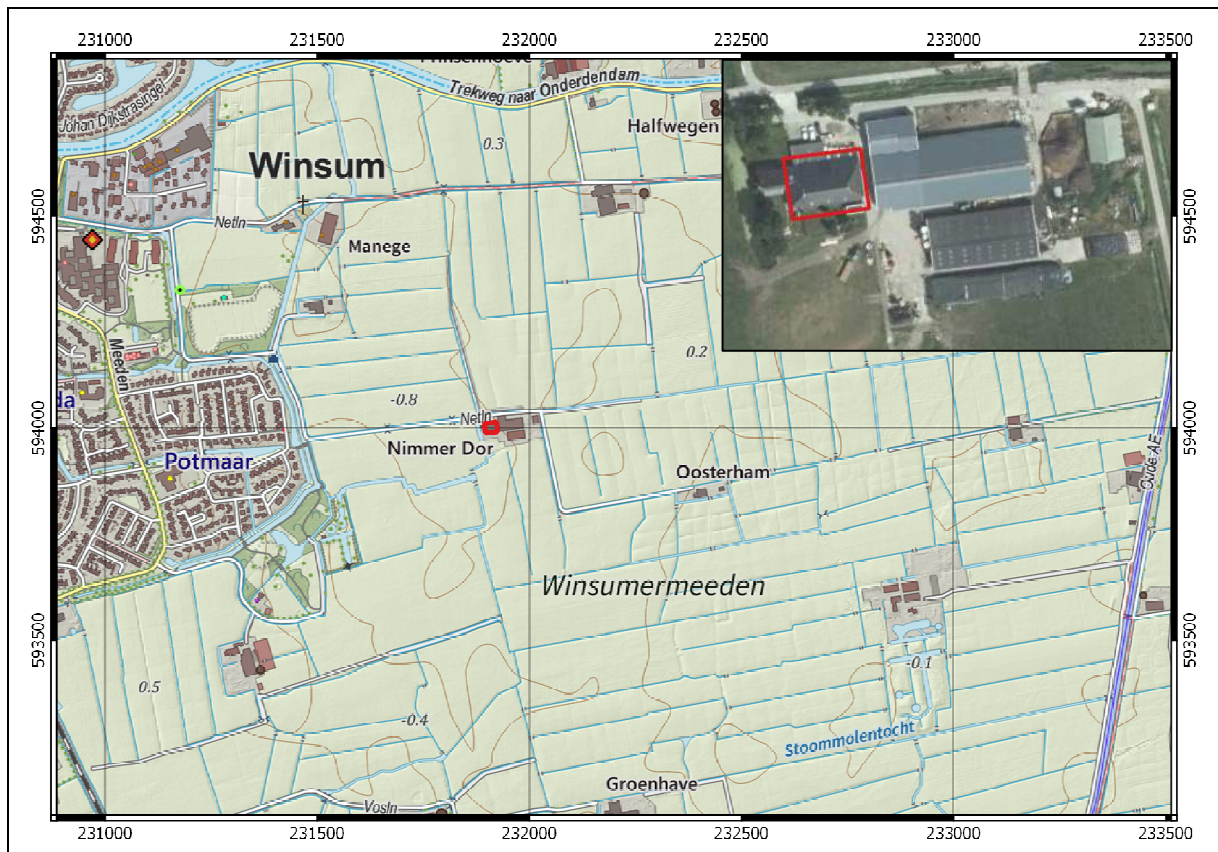


## Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum

### Een Archeologisch Bureauonderzoek

#### Planvoornemen

In opdracht van Mts. Wolters, vertegenwoordigd door dhr. K. Wolters, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Netlaan 3 te Winsum. Deze boerderij staat ook bekend onder de naam 'Nimmerdor'. De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om de huidige schuur achter de woning te slopen ten behoeve van de bouw van een grotere schuur ter plaatse. De nieuwe schuur zal aan de noord- en zuidzijde 3 meter breder worden dan de huidige schuur. De funderingswijze is nog niet bekend maar volgens dhr. Wolters zal tot een diepte van -2,30 meter beneden peil gegraven worden. Het gebied waar de ingrepen gaan plaatsvinden, wordt verder aangeduid als plangebied.



**Figuur 1:** Topografische kaart (opentopo.nl) waarop de ligging van het plangebied met een rood kader is weergegeven. In de inzet een recente luchtfoto van het plangebied (PDOK).

#### Landschappelijke en aardkundige informatie

Het plangebied ligt ten oosten van het dorp Winsum, in de streek Ubbega (Schroor & Meijering, 2007). Tijdens het holoceen ontstond in dit gebied een uitgestrekte kwelderzone die gedurende de ijzertijd bewoonbaar werd. Men woonde hier aanvankelijk in onverhoogde (vlak)nederzettingen, maar vanaf de midden-ijzertijd werd het nodig om woonplaatsen op te hogen ter bescherming tegen het opkomende water. Deze opgehoogde woonplaatsen worden wierden genoemd. In de vroege middeleeuwen steeg de zeespiegel dusdanig dat het Lauwersestuarium ontstond. Vanuit dit estuarium brak het zeewater via rivieren tot diep in het laaggelegen binnenland door. Hierdoor werden smalle afwateringsrivieren, zoals het nabijgelegen Reitdiep en het Winsummerdiep, brede zeearmen en raakten grote delen van de kwelders overspoeld of omgeven door zeewater.

De fysisch geografische kaart van de provincie Groningen laat zien dat het plangebied in een vlakke getij-afzettingsvlakte ligt (code Mv2; zie bijlage *Fysisch geografische kaart*). Ten westen en noordoosten is een afgraving/aficheling van klei zichtbaar. Verder ten westen van het plangebied is de bebouwde kom van Winsum te zien. Ten noorden en zuiden van de bebouwde kom van Winsum is een kwelder-/oeverwalachtige vlakte aangegeven (Mv9). Deze kwelder-/oeverwalachtige vlakte betreft een oeverwal van de rivier het Reitdiep die ten westen van Winsum loopt. Het is zeer aannemelijk dat het dorp Winsum eveneens op deze kwelder-





/oeverwalachtige vlakte is gelegen. Dergelijke wallen waren in het verleden door de hogere ligging vaak geliefd als vestigingsplaats. Hetgeen ook zichtbaar is aan de aanwezigheid van wierden (code t) op deze kwelder-/oeverwalachtige vlakte. Ten noorden van Winsum, aan de overzijde van het Winsumerdiep, is nog een kwelderflank te zien (code Mv8). Zuidelijk van het Winsumerdiep is een dijk herkenbaar.

De bodemkaart laat zien dat de bodem in het plangebied uit knippoldervaaggrond met zavel en lichte klei bestaat (code kMn63C; zie bijlage *Bodemkaart*). Oostelijk van het plangebied komen knippoldervaaggronden met zavel en lichte klei voor (code kMn68C). Ten westen van het plangebied, ter plaatse van de afgetichelde grond, zijn kalkarme nesvaaggronden met klei weergegeven (code Mo80C). Voor het afgetichelde gebied ten noordoosten van het plangebied geldt hetzelfde beeld.

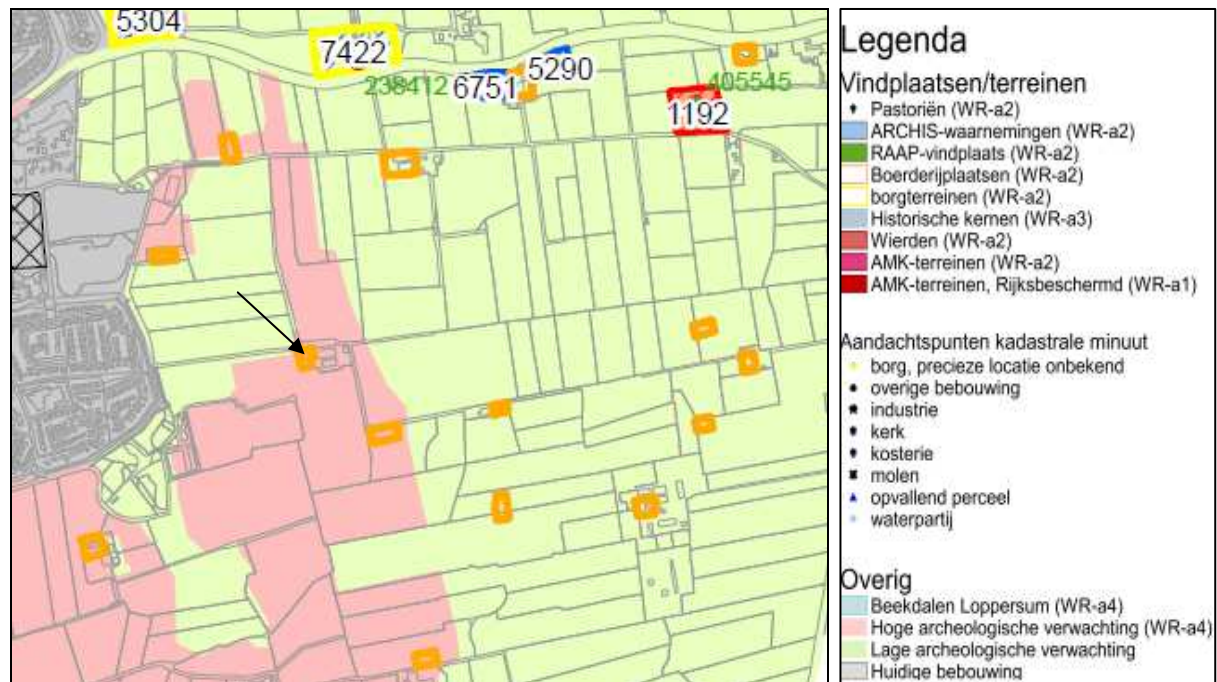
Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2; zie bijlage *Hoogtekaart AHN2*) is goed zichtbaar dat de vlakke getij-afzettingen waarop het plangebied is gelegen, lager in het landschap ligt dan de kwelder-/oeverwalachtige vlakte waarop Winsum is gelegen. De afgetichelde delen zijn goed herkenbaar als laagten. Het plangebied en omgeving ligt daardoor relatief hoger in het landschap. Op de AHN2-detailkaart (zie bijlage) is weergegeven dat het woonhuis van de boerderij Netlaan 3 hoger gelegen is dan het overige deel van het erf. Het betreft hier daarom zeer waarschijnlijk een huiswierde. Hieruit volgt dat het westen van het plangebied hoger ligt dan het oosten van het plangebied.

### Archeologische informatie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK; zie bijlage *Kaart archeologie*). Tevens zijn binnen het plangebied geen archeologische vondstlocaties geregistreerd in de archeologische database Archis. In de bredere omgeving van het plangebied zijn wel een aantal AMK-terreinen met bijbehorende vondstlocaties bekend. Deze terreinen omvatten de rijksbeschermd ijzertijd wierde Ripperda (AMK-terrein 1185), de nieuwtijdse borg Blauwborg (AMK-terrein 5304), de laatmiddeleeuwse borg Prinsenhoeve (AMK-terrein 7422; vondstlocatie 3009566100), twee middeleeuwse wierden (AMK-terreinen 6751 en 5290) en één rijksbeschermd middeleeuwse wierde (AMK-terrein 1192; vondstlocatie 3207173100).

Op de beleidsadvieskaart van de gemeente Winsum (Libau, 2016; zie figuur 2) ligt het plangebied binnen een historische boerderijplaats en in een gebied met een hoge archeologische verwachting. Ten westen en verder ten oosten van het plangebied is een gebied met een lage archeologische verwachting weergegeven.

Miedema heeft in het kader van haar onderzoek aangaande bewoning in het wierdenland ten noordwesten van Groningen in 1975 onderzoek verricht aan de huiswierde van Nimmerdor (Miedema 1983; catalogus nummer 7Bn4: p. 169). Bij dit booronderzoek bestaande uit drie boringen, werd op een diepte van 0 tot 40 cm de bouwvoor met puin aangetroffen, op 40-90 cm diepte roestige klei en op 90 cm diepte werd de kwelder aangetroffen. Daarnaast is aardewerk uit de Romeinse tijd en de nieuwe tijd aangetroffen. De hoogte van het erf is destijds +0 m NAP met een omgeving van -35 m NAP.



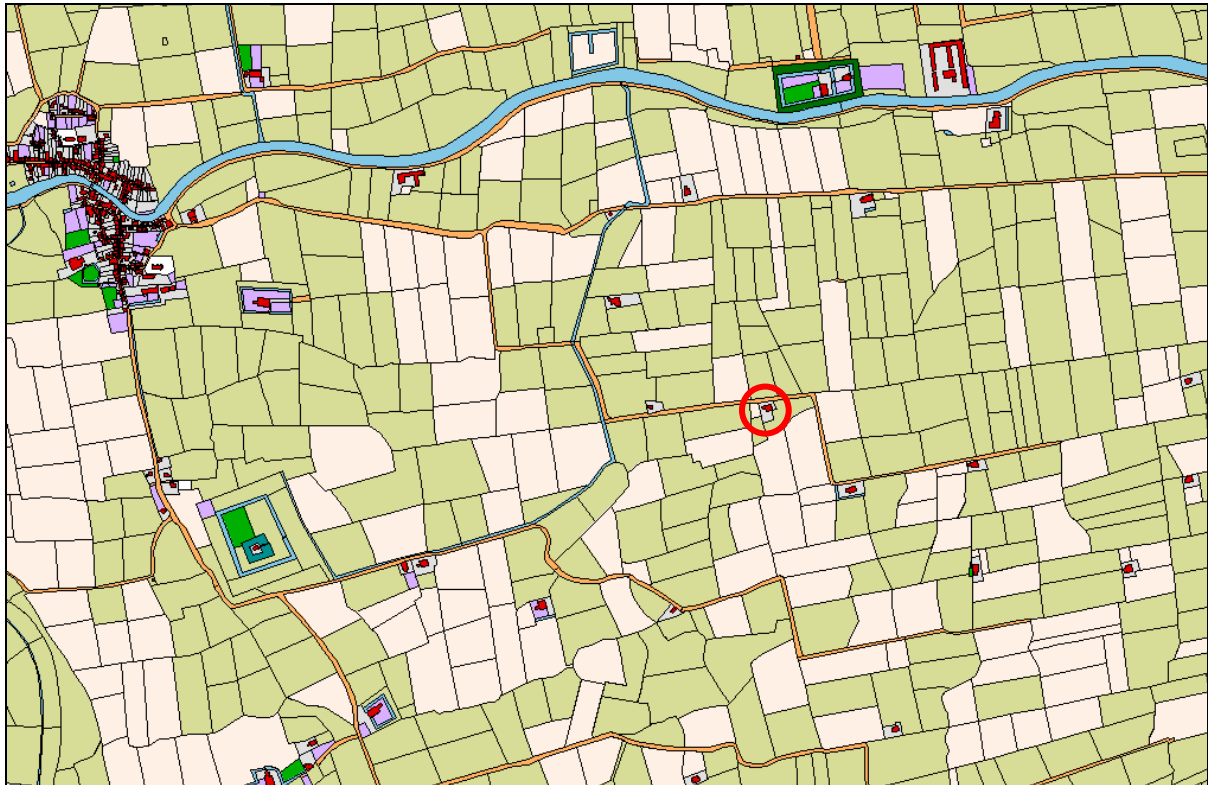
**Figuur 2:** Uitsnede van de beleidskaart van de gemeente Winsum (Libau, 2016). De locatie van het plangebied wordt aangegeven met een zwarte pijl.



### Historische geografie

Uit het Historisch Geografisch Informatiesysteem (HisGIS) blijkt dat het plangebied mogelijk tot de kloostergoederen van het klooster Warffum heeft behoord. Op de kadastrale minuut uit 1828 (gemeente Winsum, sectie D, blad 3; zie figuur 3) is ter plaatse van het plangebied reeds bebouwing (rood) en een erf (grijs) aangegeven. De bebouwing lijkt te bestaan uit een boerderij bestaande uit een schuur en een voorhuis. Ten oosten en zuiden van het plangebied is weiland (lichtgroen) weergegeven en ten westen en verdere zuiden bouwland (beige). Ten noorden van de boerderij is een weg weergegeven (oranje). Het plangebied en het direct omliggende land is destijds in eigendom van Obbe Derks Vink, landbouwer te Winsummer Meeden.

In de Grote Historische Atlas van Nederland 1851 – 1855 is de situatie in het plangebied ongewijzigd ten opzichte van de situatie op de kadastrale minuut. In 1905 is ten zuiden van het erf van Nimmerdor een gracht gegraven. Ten noorden van deze gracht zijn nu ook enkele bomen weergegeven. Dit kaartbeeld blijft tot op de Topografische kaart uit 1953 hetzelfde. Dan wordt ten zuidoosten van het plangebied een kleine schuur weergegeven. Vervolgens wordt op de topografische kaart van 1962 (zie voorblad) een westelijke en tevens een kortere oostelijke uitbreiding van de gracht ten zuiden van het erf weergegeven. Vervolgens blijft het kaartbeeld tot 1982 onveranderd. Op de topografische kaart van 1982 staat de grote schuur ten oosten van het plangebied voor het eerst weergegeven en zijn de grachten ten zuiden en oosten van het plangebied gedempt. In 2009 wordt de schuur ten zuiden van het plangebied niet meer op de topografische kaart weergegeven. Ten zuiden van de grote schuur ten oosten van het plangebied is nu een soortgelijke schuur zichtbaar en is het erf in zuidelijke richting uitgebreid. Op de topografische kaart uit 2010 is vervolgens weergegeven dat de schuur direct ten oosten van het plangebied in westelijke en noordelijke richting is uitgebreid. Op de topografische kaart van 2011 wordt ten noorden van het plangebied de huidige fietsenschuur (zie ook inzet figuur 1) weergegeven.



**Figuur 3:** Uitsnede van de kadastrale minuut uit 1828 (gemeente Winsum, sectie D, blad 3). De locatie van het plangebied is globaal aangegeven met een rode cirkel.

### **Overweging en advies**

Het plangebied ligt ten oosten van het dorp Winsum, in het oude kweldergebied van de streek Ubbega. Dit kweldergebied was vanaf de ijzertijd bewoonbaar. Het plangebied is niet op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) geregistreerd, noch zijn uit het plangebied vondstlocaties bekend. Het plangebied ligt volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente Winsum binnen een gebied met een hoge archeologische verwachting en binnen een historische boerderijplaats.

Uit het Historisch Geografisch Informatiesysteem (HisGIS) blijkt dat het plangebied mogelijk tot de kloostergoederen van het klooster Warffum heeft toebehoort. Op de kadastrale minuut uit 1828 is reeds bebouwing aangegeven ter plaatse van het plangebied. Het plangebied is gelegen binnen de voormalige omgrachting en daarmee binnen het historische erf van de boerderij Nimmerdor. Ter plaatse van het voorhuis van de boerderij is een waarschijnlijke huiswierde gelegen. Dit blijkt ook uit de relatief hogere ligging van het westelijke gedeelte van het plangebied. Gezien de wierden in de wijdere omgeving voornamelijk uit de middeleeuwen dateren zal de mogelijke huiswierde van Nimmerdor eveneens uit deze periode dateren. Vanwege de vondst van een scherf uit de Romeinse tijd en de nabijheid van de ijzertijd wierde Ripperda, valt een oudere datering voor de huiswierde echter niet uit te sluiten.

Gezien bovenstaande dienen sloop en graafwerkzaamheden ter plaatse van het plangebied onder archeologische begeleiding plaats te vinden. Mochten geen archeologische indicatoren en resten worden aangetroffen kan in overleg met het bevoegd gezag ertoe besloten worden de begeleiding eerder te beëindigen. Voor de uitvoering van een archeologische begeleiding is een Programma van Eisen (PvE) benodigd.

#### **Bijlagen:**

- Fysisch geografische kaart;
- Bodemkaart;
- Hoogtekaart AHN2;
- AHN2-detailkaart;
- Kaart archeologie.



## Geraadpleegde bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland ([www.ahn.nl](http://www.ahn.nl)).

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen.

Archis, Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

BAG Viewer, Basisregistraties Adressen en Gebouwen ([www.bagviewer.kadaster.nl](http://www.bagviewer.kadaster.nl)).

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi (red.), 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

*Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

*Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930*, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

HisGIS Groningen, Historisch Geografisch Informatiesysteem ([www.hisgis.nl](http://www.hisgis.nl)).

Libau, 2016. Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart gemeente Winsum. Herziening maart 2016.

Miedema, M., 1983. *Vijfentwintig eeuwen bewoning in het terpenland ten noordwesten van Groningen*. Drukkerij Doevendans, Dieren.

Opentopo ([www.opentopo.nl](http://www.opentopo.nl)).

PDOK, Publieke Dienstverlening op de Kaart ([www.pdok.nl](http://www.pdok.nl)).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provinciëlanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000*. Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeberg et al.).

Topotijdreis, over 200 jaar topografie (<http://topotijdreis.nl/>).



## Archeologische perioden

<b>paleolithicum</b>	<b>tot 8800 v.Chr.</b>
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
<b>mesolithicum</b>	<b>8800 - 4900 v.Chr.</b>
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
<b>neolithicum</b>	<b>5300 - 2000 v.Chr.</b>
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
<b>bronstijd</b>	<b>2000 - 800 v.Chr.</b>
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
<b>ijzertijd</b>	<b>800 - 12 v.Chr.</b>
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
<b>Romeinse tijd</b>	<b>12 v.Chr. - 450 n.Chr.</b>
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
<b>middeleeuwen</b>	<b>450 - 1500 n.Chr.</b>
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
<b>nieuwe tijd</b>	<b>1500 - heden</b>
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden





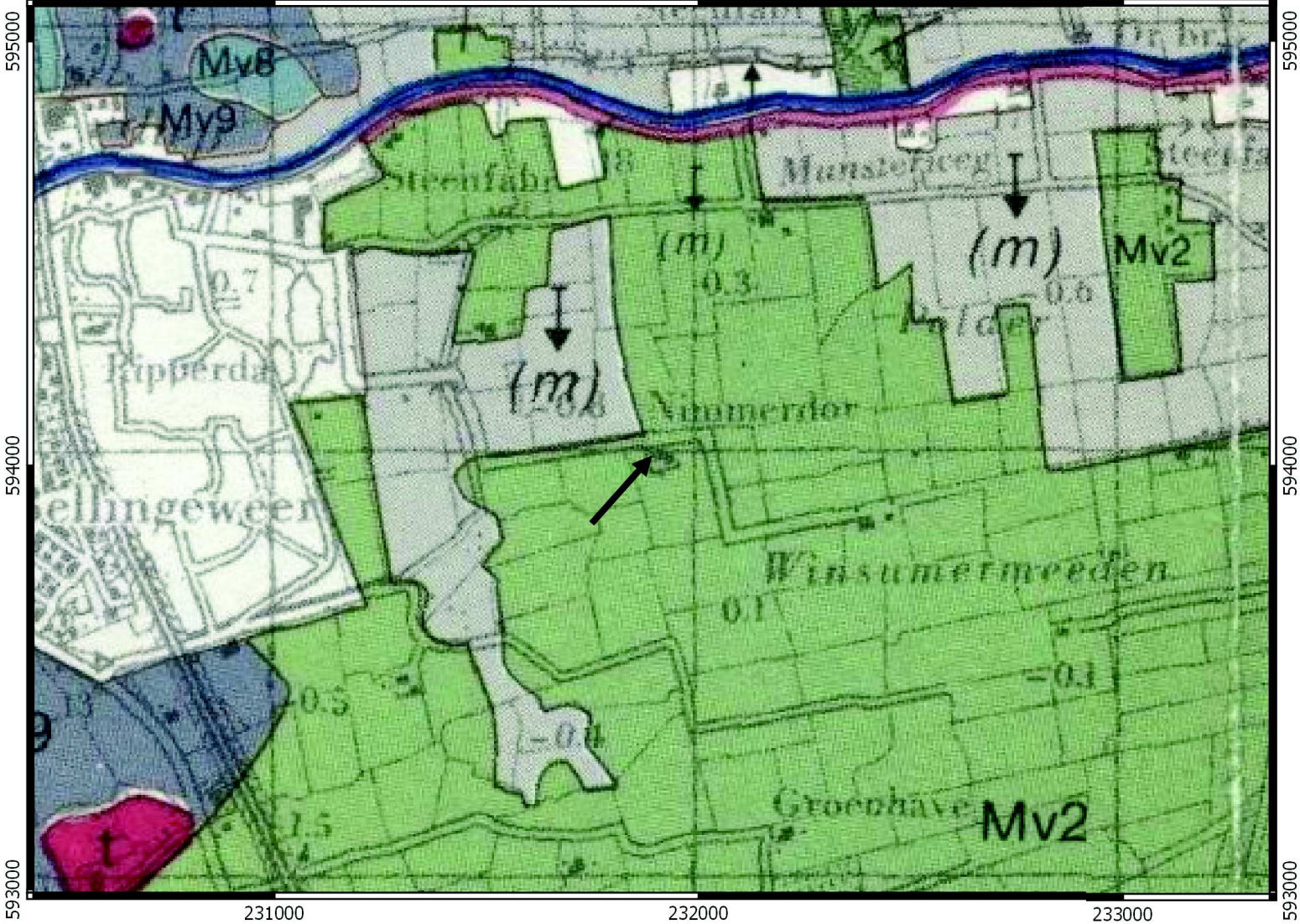
# Fysisch geografische kaart

Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum

231000

232000

233000







231000

232000

233000

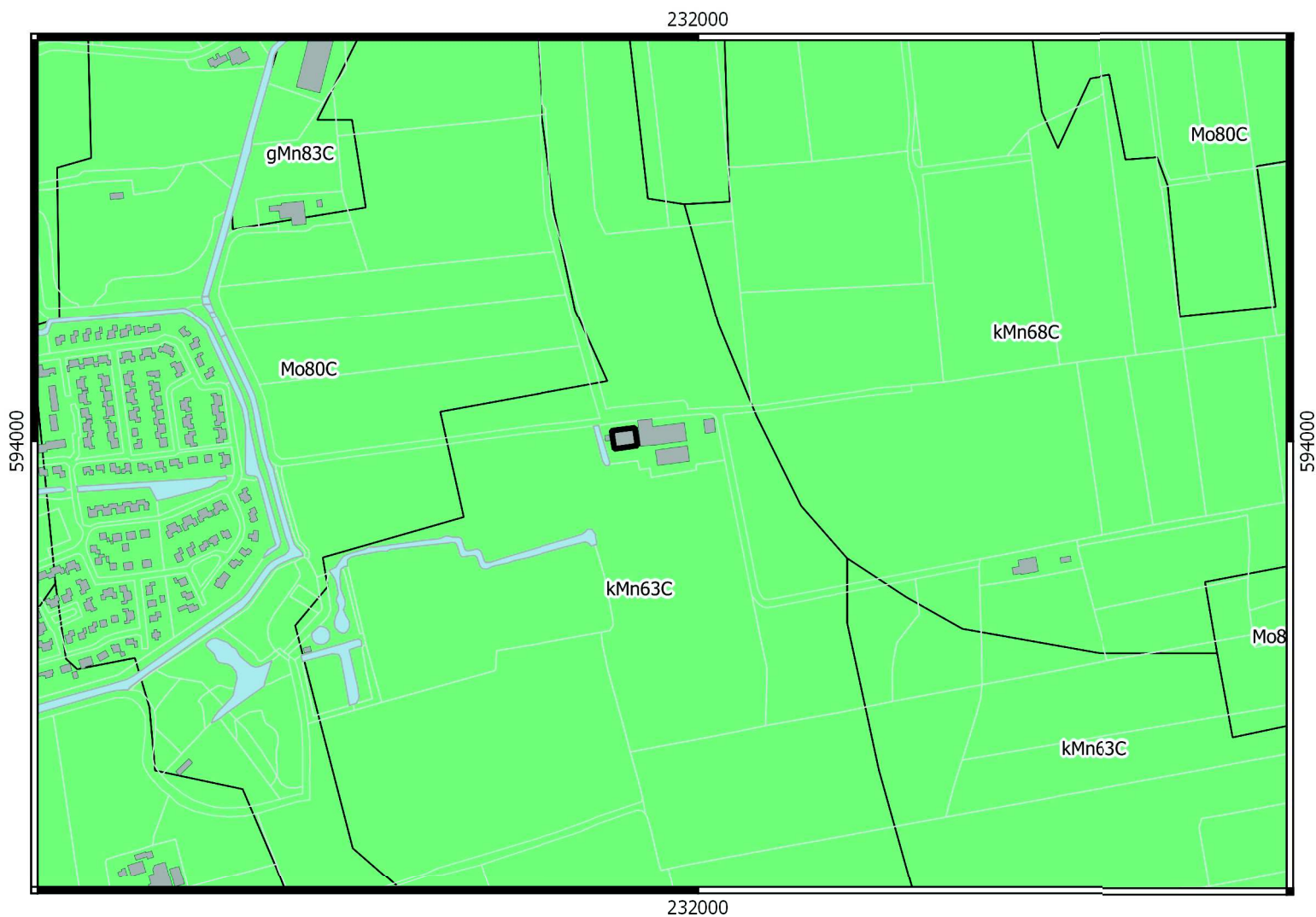
## Legenda

- |  |  |
|--|--|
|  Plangebied                          |  Mv8 - Kwelderflank                   |
|  Afgraving/ophoging/vergraving       |  Mv9 - Kwelder/oeverwalachtige vlakte |
|  Bebouwde kom                        |  Water                                |
|  Dijk                                |  m - met kleidek, 15-40 cm dik        |
|  Mv2 - Vlakke getij-afzettingsvlakte |  t - Wierde                           |








# Bodemkaart

Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum



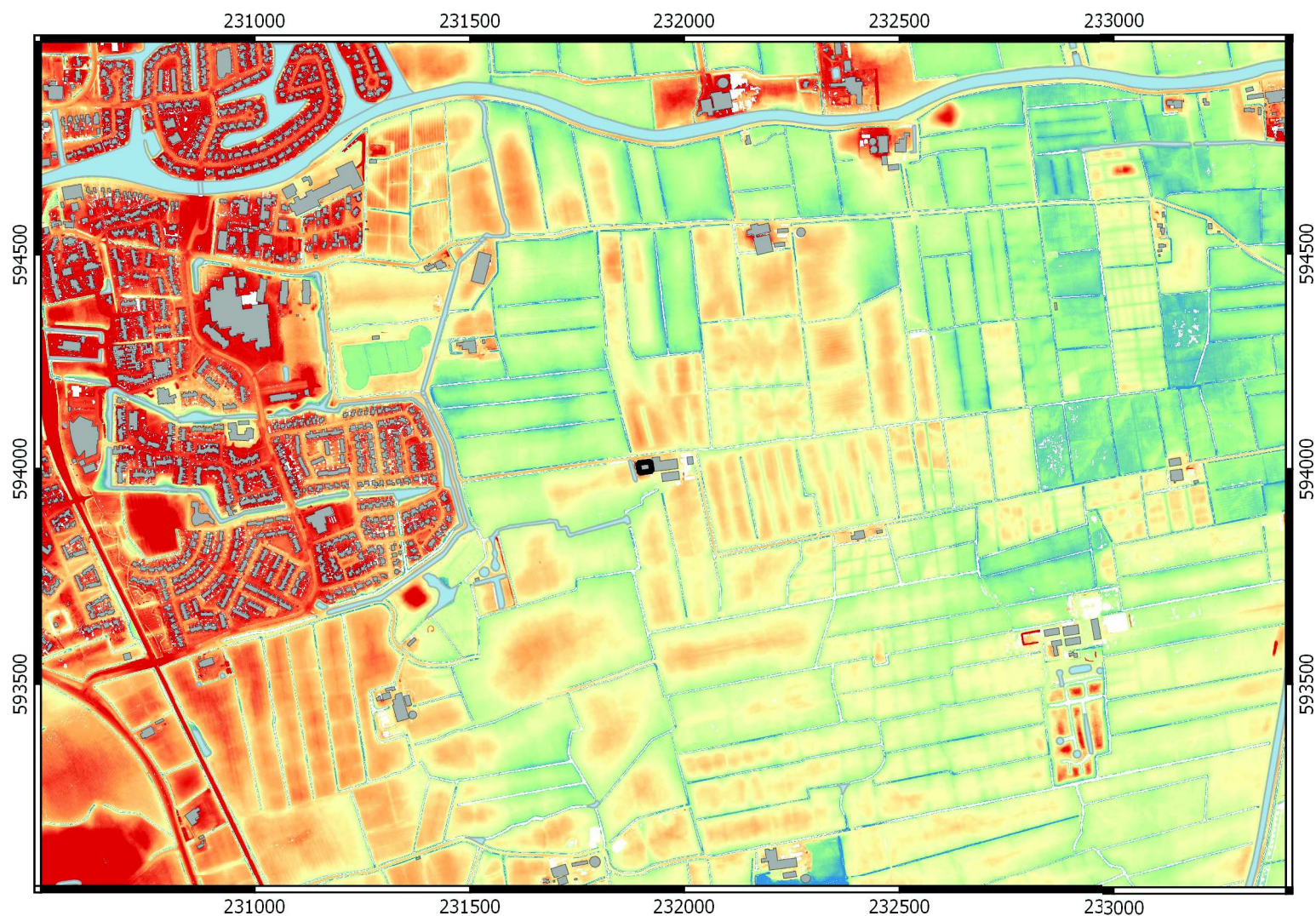
## Legenda

-  Plangebied
-  gMn83C: Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 3
-  kMn63C: Knippoldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 3
-  kMn68C: Knippoldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 4 of 4 en 3
-  Mo80C: Kalkarme nesvaaggronden; klei



# Hoogtekaart AHN2


Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum





## Legenda


 Plangebied


AHN2

 -1 m NAP

 -0,50 m NAP

 +0 m NAP

 +0,50 m NAP

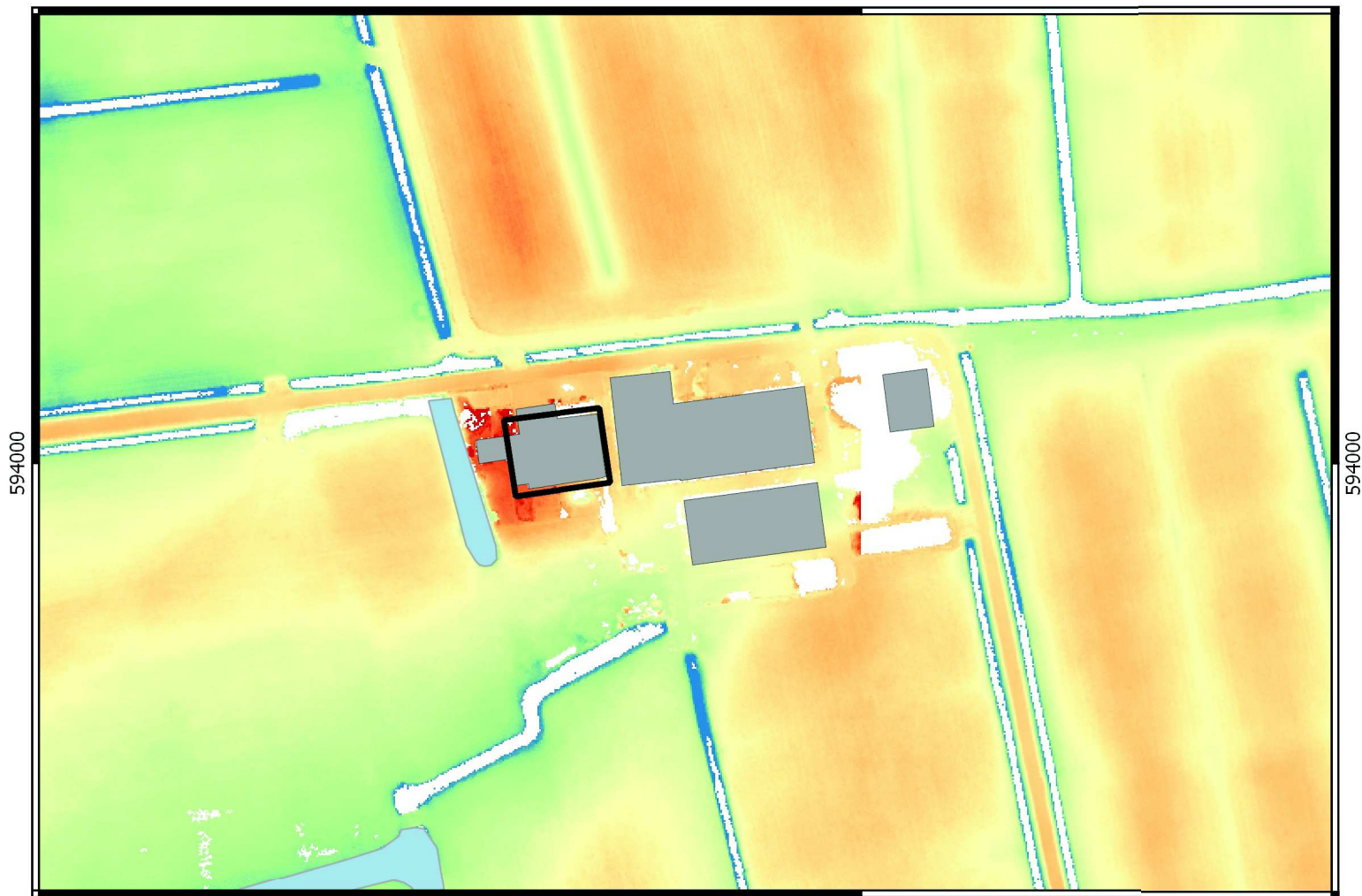
 +1 m NAP



# AHN2-detailkaart

Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum

232000





232000


## Legenda


 Plangebied


AHN2

 -1 m NAP

 -0,50 m NAP

 +0 m NAP

 +0,50 m NAP

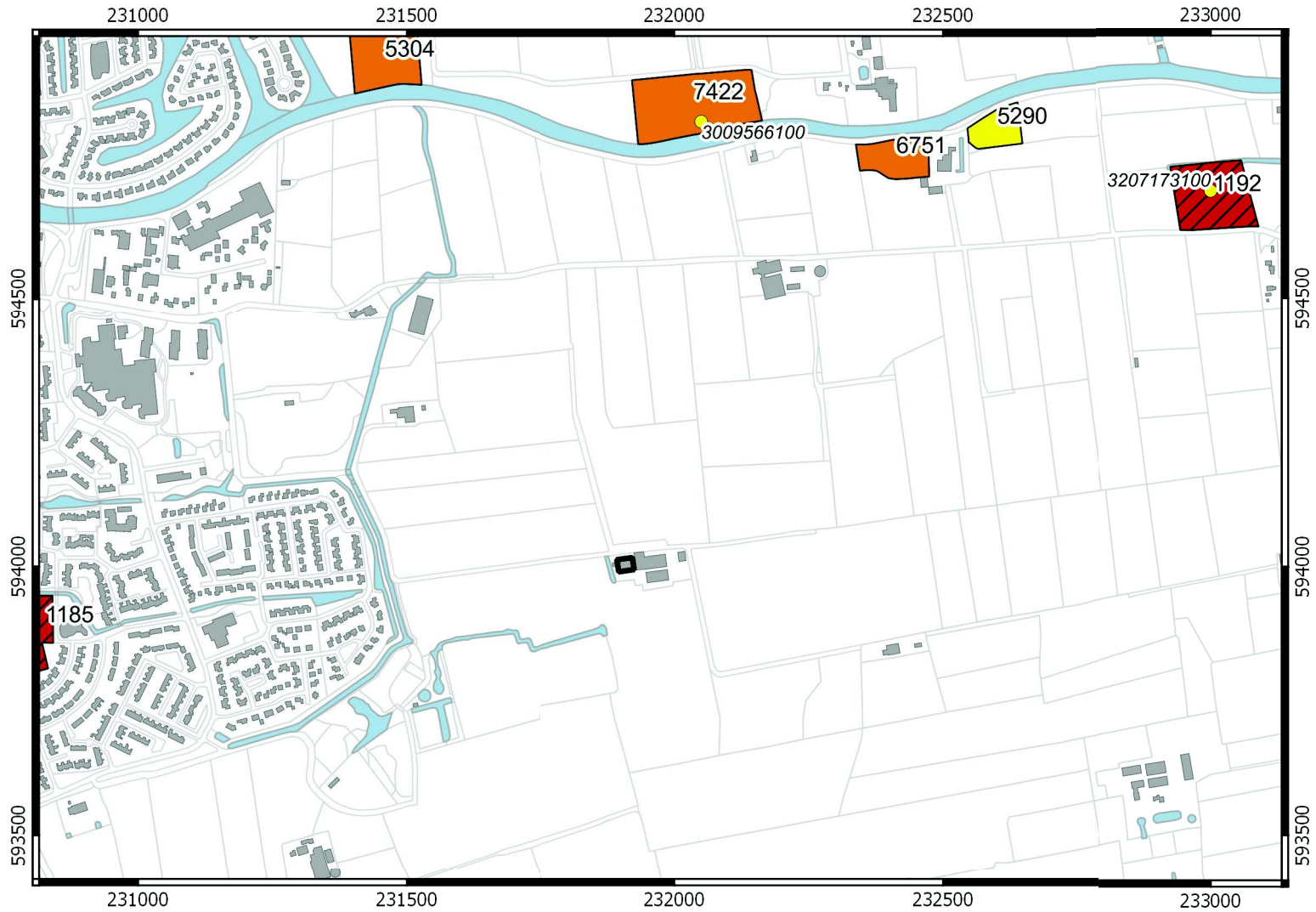
 +1 m NAP





# Kaart archeologie

Netlaan 3 te Winsum, gemeente Winsum



## Legenda

-  Plangebied
-  Vondstlocaties
-  Terrein van archeologische waarde
-  Terrein van hoge archeologische waarde
-  Terrein van zeer hoge archeologische waarde
-  Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

